

Foto F. P. J. KOOIJMANS

De zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus* Temm., op „de Beer”, Hoek van Holland. 27 Juni 1950.

Zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus* Temm., op „De Beer”

door

Mr J. KIST

(met Plaat 2 en 1 tekstfiguur)

(With summary: Third record of *Larus melanocephalus* in the Netherlands)

Op zoek naar het legsel van een paar alarmerende kleine zee-meeuwen observeerde ik (met mijn veldkijker) op 3 Juni 1950 in het vogelreservaat „De Beer” nabij hoekpuntpaal 121 een relatief kleine nederzetting van kokmeeuwen, toen mijn oog plotseling viel op een forse meeuw met opvallend rode poten en snavel en met een zwarte kop van het type dwergmeeuw.

Toen ik naderbij kwam en de gehele kolonie op de wicken ging, constateerde ik onmiddellijk bij deze vreemde meeuw de afwezigheid van ieder spoor van zwart op boven- en ondervleugel. Hierna begreep ik, dat mijn waarneming de voor Nederland uiterst zeldzame zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus* Temm., in adult zomerkleed betrof.

Ik heb dit exemplaar die middag gedurende enige uren nauwlettend geobserveerd. Het bevond zich steeds binnen een straal van enige meters op dezelfde plaats temidden van de broedende kokmeeuwen, in wier nabijheid ik overigens en passant het door mij gezochte legsel van twee eieren van de kleine zeemeeuw vond¹⁾.

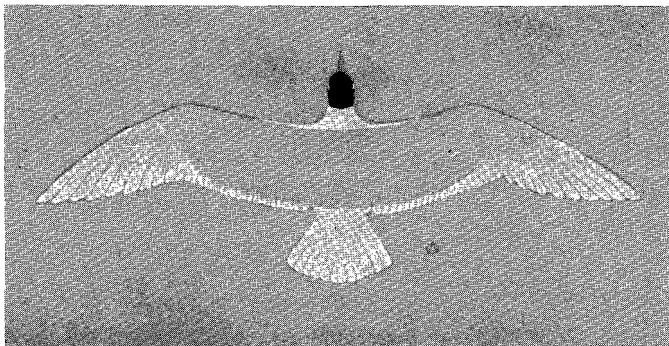
Daar de zwartkopmeeuw de indruk maakte in de kokmeeuwkolonie thuis te horen — binnen een beperkt gebied werd hij niet, daarbuiten wèl geattaqueerd — en een tweede exemplaar van deze soort niet kwam opdagen, kreeg ik het vermoeden hier met een herhaling van het Schouwense geval in 1935 te doen te hebben, toen deze soort gepaard bleek met een kokmeeuw (vide *Ardea*, 24, p. 260/261). Helaas heb ik deze hypothese niet kunnen verifiëren. Hoewel ik de *melanocephalus* in de loop van Juni verscheidene malen langdurig heb geobserveerd is het mij niet mogen gelukken hem broedende of voerende aan te treffen. Niettemin acht ik het — gezien het feit, dat de meeuw zich met grote hardnekkigheid bleef ophouden in de onmiddellijke nabijheid van de door mij gemarkeerde plaats, alwaar ik hem het eerst aantrof — niet onaanvaardbaar, dat de zwartkopmeeuw inderdaad met een kokmeeuw geliëerd is geweest.

De jacht naar het wetenschappelijk bewijs heeft een enigszins spannend verloop gehad. Nadat ik op Zondag 4 Juni de zwart-

¹⁾ Dezelfde dag, 3 Juni 1950, vond ik van de kleine zeemeeuw, *Larus c. canus* L. ± 250 m meer naar binnen een tweede legsel van 3 eieren en op 5 Juni 1950 in dezelfde buurt vlak bij paal 121 het derde legsel, eveneens van 3 eieren. Wel haast met zekerheid kan ik mededelen, dat het broeden van kleine zeemeeuwen op De Beer in 1950 tot deze gevallen beperkt is gebleven.

kopmeeuw gedurende de gehele dag met enkele onderbrekingen had waargenomen, was ik vol vertrouwen toen de heer F. P. J. KOOIJMANS, gewapend met schuiltent en fotografisch grof geschut, mij op 5 Juni vergezelde teneinde het nader bewijs van het voorkomen van de zwartkopmeeuw op „De Beer” te brengen. Het was een grote teleurstelling, toen ons die middag, alle geduld ten spijt, bleek, dat de vogel gevlogen was.

Nadat al onze pogingen — inclusief die van de bewaker van het vogelreservaat en zijn assistent — om de zwartkopmeeuw te atraperen nadien aanvankelijk vergeefs waren gebleken, vond ik de vogel eerst twee weken later, op 18 Juni, weer op de door mij gemarkeerde plaats terug. Idem op de middag van 20 Juni in gezelschap van Dr J. VAN BLOM, nadat de heer KOOIJMANS de ochtend zonder resultaat in zijn schuiltent zijn geduld op de proef had gesteld.

De zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus* Temm.; vliegbeeld van de adulte vogel.

Eerst op 25 Juni, ruim drie weken na mijn eerste waarneming derhalve, gelukte het de heren S. DE WAARD en KOOIJMANS de zwartkopmeeuw op de film, resp. foto, vast te leggen. Op 27 Juni fotografeerde de heer KOOIJMANS de vogel nogmaals. Eén dezer foto's, op een afstand van ongeveer 30 m genomen, is hierbij gereproduceerd en laat de grote verschillen met het kleed van de kokmeeuw duidelijk uitkomen (zie plaat 2).

Op 2 Juli heeft de heer A. M. VAN DEN OORD de zwartkopmeeuw nog waargenomen, doch nadien is hij niet meer geconstateerd.

Wat de veldkenmerken betreft, deze zijn zo duidelijk, dat verwarring met andere hier te lande voorkomende meeuwensoorten uitgesloten is. Op een afstand van 200 m was de vogel in de zit steeds (met kijker) onmiddellijk te herkennen aan de gitzwarte dwergmeeuwenkop, de blinkend vermiljoenrode snavel en de helder, meer scharlaken rode poten. Van dichterbij blijkt de snavel veel zwaarder dan die van de kokmeeuw te zijn en sterk naar beneden gekromd. De vogel is wat forser dan de kokmeeuw en staat iets hoger

op de poten, doch dit verschil is alleen bij onmiddellijke vergelijking te constateren.

Opvallend is ook de afwezigheid van zwart op de meeuwengrijze vleugel, die in het vliegbeeld naar de grote slagpennen toe overgaat in een zeer lichtgrijs, dat bijna wit lijkt, maar toch nog juist even afsteekt tegen het zuiver wit van de gehele achterrand van de vleugel (de tekening in EIJKMAN c.s., p. 921, waarin de kleine slagpennen ook aan het einde als grijs zijn aangegeven, is dus niet geheel juist en geheel foutief is de tekening in ALEXANDER's „Birds of the Ocean”). De op p. 4 afgedrukte, door de heer VAN DEN OORD fraai ontworpen tekening stemt in alle opzichten overeen met mijn eigen waarnemingen.

Bij gunstige belichting viel mij enkele malen het rode oog op, afstekend tegen de twee witte vlekken boven en onder het oog. In werkelijkheid is alleen de oogrand rood, maar de iris bruin.

Van een „dusky band” over de snavel (vide Handbook, deel V, p. 73) heb ik geen spoor kunnen ontdekken. Een veldkenmerk is dit dus zeker niet. Wel meende ik een enkele maal een „vuile veeg” aan de buitenrand van de vleugelboeg waar te nemen.

Tengevolge van het veelstemmig alarmgeroep der kokmeeuwen viel het niet mee om het geluid van de zwartkopmeeuw vast te leggen. Niettemin gelukte het mij verscheidene keren, wanneer ik oor en oog synchroniseerde, de alarmroep te determineren als een bijna katachtig, telkens herhaald „kiauw” (kennelijk het „kow, kiow” van T. KRÜPER, vermeld in Handbook, V, p. 74). De heer KOOIJMANS noteerde, toen hij in zijn schuiltent zat en de zwartkopmeeuw dus niet gealarmeerd was, een nasaal „kwuh-kwuh”.

Dit is thans het derde geval, dat de in het gebied van het Oosten der Middellandse Zee thuishorende zwartkopmeeuw met zekerheid in Nederland is aangetroffen. Want behalve het Schouwense broedgeval in 1935 werd deze soort ook op 15 Mei 1930 in de kokmeeuwenkolonie in het Leersumse veld waargenomen (vide *Ardea*, 19, p. 95).

Naast de lachstern, *Gelochelidon n. nilotica* (Gm.), waarvan ook in het jaar 1950 wederom 3 paar dicht bij elkaar nestelden en waarvan ik op 19 Mei het eerste ei vond, heeft het unieke vogelreservaat „De Beer” dus ook de zwartkopmeeuw aan zijn rariteiten-collectie toegevoegd.

Summary: *Third record of Larus melanocephalus in the Netherlands.*

On June 3rd 1950, amidst a little colony of breeding Blackheaded Gulls (*Larus r. ridibundus* L.) at the bird sanctuary „De Beer”, Hook of Holland, a specimen of the very rare Mediterranean Blackheaded Gull (*Larus melanocephalus* Temm.) in full summer plumage was observed.

The *melanocephalus* was sighted several times in the course of June, always at the same place among the breeding Blackheaded Gulls and often attacking other gulls within its neighbourhood, but it proved to be impossible to ascertain whether it was paired to a common Blackheaded Gull as was the case in 1935 on the isle of Schouwen.

The bird was photographed and filmed and last seen on July 2.

The bright vermilioned, stout bill, rather long and scarlet legs, jet-black hood of head (like that of the Little Gull) and total absence of black on wing are decisive field characters. The alarm-note is a not very harsh, almost catlike "kiow".

This is the third time that the occurrence in Holland of the Mediterranean Black-headed Gull has been established, for besides the Schouwen-case the bird was observed for the first time on May 15, 1930, near Leersum.

Een nieuw broedgeval van de oeverloper, *Actitis hypoleucos* (L.), in Nederland

door

A. TIMMERMAN

(met 1 tekstfiguur)

(With summary: A new breeding-case of *Actitis hypoleucos* (L.) in the Netherlands)

(tevens 33ste Publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”)

Met betrekking tot het broeden van de oeverloper in Nederland zijn slechts enkele gegevens uit de literatuur bekend. Door de waarneming op 20 Juni 1920 van 1 volwassen ex. en 3 vrij grote juv. aan de Waal bij Nijmegen werd het broeden van deze soort in ons land voor het eerst waarschijnlijk gemaakt. Eén van deze juv. bevindt zich in de collectie van het Rijksmuseum van Nat. Historie te Leiden. In de volgende jaren kwamen in dit gebied geregeld 2 paren voor. Op 31 Mei 1924 werd aldaar onder een wilgenstruik een nest met 4 eieren gevonden; dit legsel is aanwezig in de collectie van het Rijksmuseum van Nat. Historie te Leiden (OOMEN, 1924). VAN DEN BURG zag op 20 Juni 1942 aan een plas bij de Gelderse IJssel tussen Arnhem en Doesburg een paartje met 2 (vermoedelijk zelfs 3) juv. (BROUWER, 1942). In 1949 nam KLUYVER in oude steenovensgaten aan de Rijn bij Heelsum steeds 2 alarmerende vogels op een bepaalde plek waar, hetgeen broeden doet veronderstellen (TEN KATE, 1949).

Op 25 Mei 1950 werd door schrijver een nest met 4 eieren van deze soort gevonden op het Grote Vogeleiland in het Zwarte Meer-waterwildreservaat. Het nest lag aan de N.W. zijde van het eiland tegen een vloedmerk aan, dat in hoofdzaak uit mattenbiesmateriaal bestond; het ondiepe nestkuiltje was bekleed met zeebies- en rietstengels (zie de photo). Het was ongeveer 8 m van de waterkant verwijderd. De 4 crémekleurige eieren waren aan het stompe einde dicht bezet met talrijke licht- en donkerbruine vlekken; in de ondergrond schenen vele kleine fletsblauwe vlekjes door. De afmetingen van de eieren, welke door D. BAKKER werden bepaald, waren als volgt: